Одним із аспектів організації охорони парці та промислової безпеки на підприємстві є організація атестації робочих місць. Атестація робочих місць на умови праці — це комплексна оцінка всіх факторів виробничого середовища і трудового процесу на предмет наявності шкідливих і небезпечних факторів.

Кому потрібна атестація робочих місць?

Керівнику, оскільки відповідальність за своєчасне та якісне проведення атестації робочих місць покладається саме на керівника підприємства.

Працівнику, тому що атестація робочих місць є правовою підставою надання на підприємстві компенсацій та гарантій для працівників із шкідливими і небезпечними умовами праці.

Отже, атестація робочого місця — це право чи обов’язок роботодавця? І як її провести?

Як з’ясувати, чи потрібно проводити атестацію?

Законодавством передбачено обов’язок роботодавця щодо проведення атестації робочих місць на умови праці у випадку застосування на підприємстві технологічного

процесу та використання обладнання, сировини, матеріалів, що є потенційними джерелами шкідливих і небезпечних виробничих факторів.

Як же виявити подібні небезпечні і шкідливі виробничі фактори?

Законодавством встановлено перелік професій з небезпечними або шкідливими умовами праці. Зокрема, такий перелік міститься у списках виробництв, професій та посад, що дають право на пільги при отриманні пенсії за віком; переліки робіт, на яких встановлюється підвищена оплата праці та скорочена тривалість робочого тижня; список виробництв, робіт, професій та посад, робота на яких дає право на додаткову відпустку; перелік, що містить назви хімічних речовин, при роботі з якими рекомендується видавати молоко.

Знайшовши в цих документах професії, які наявні на робочих місцях підприємства, роботодавець проводить атестацію таких місць.

Однак, що робити підприємствам, перелік професій на яких не зазначений в списках професій з небезпечними або шкідливими умовами праці? Здавалось би, законодавець врегулював дане питання, навівши визначення шкідливих і небезпечних умов праці в Гігієнічній класифікації умов праці і характеру праці за ступенями шкідливості і небезпечності, важкості і напруженості 2001 року, але яка на сьогоднішній день не застосовується для атестації робочих місць за умовами праці. Чинною є Гігієнічна класифікація № 4137-86.

На практиці ж дана норма може бути застосована лише членами атестаційної комісії, що здійснюють атестацію. Роботодавець, який не володіє спеціальними знаннями, не може визначити шкідливість виробничого фактору, не провівши атестацію робочого місця.

Отримуємо замкнуте коло: не провівши атестацію, ми не можемо визначити необхідність її проведення для підприємств, перелік професій на яких не зазначений в списках професій з небезпечними або шкідливими умовами праці.

Порядок проведення атестації робочих місць

Перед роботодавцями, які визначилися з проведенням атестації робочих місць, постають нові питання. Який порядок проведення такої атестації? Чи необхідно проводити атестацію робочих місць для всіх працівників? Адже на багатьох підприємствах деяка частина працівників працює в офісних приміщеннях, а інша — на виробництві, де безпосередньо і можлива наявність шкідливих умов праці.

Відповідно до чинного законодавства атестація робочих місць за умовами праці проводиться у порядку, визначеному згідно з постановою КМУ від 01.08.92 р. № 442 «Про порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці» та Методичними рекомендаціями для проведення атестації робочих місць за умовами праці, затвердженими постановою Мінпраці від 01.09.92 р. № 41.

Атестацію проводить атестаційна комісія, склад і повноваження якої визначаються наказом по підприємству, організації в строки, передбачені колективним договором, але не рідше одного разу на п’ять років, за умови, якщо впродовж цього часу на підприємстві не змінювалися докорінно умови і характер праці.

До складу атестаційної комісії рекомендується включати головних спеціалістів, працівників відділу кадрів, праці і заробітної плати, охорони праці, органів охорони здоров’я підприємства, представників громадських організацій та інших.

Отже, саме атестаційна комісія підприємства, яка здійснює організаційне, методичне керівництво і контроль за проведенням робіт на всіх етапах атестації, визначає перелік робочих місць, що підлягають атестації.

Відповідальність керівників за непроведення атестації робочих місць

У чинному законодавстві відсутня спеціальна норма щодо відповідальності саме за непроведення атестації робочих місць на умови праці.

Однак, як і будь-яке інше правопорушення чи недотримання законодавства про охорону праці, непроведення атестації робочих місць може потягти за собою санкції контролюючих органів згідно з КпАП.

Так, відповідно до ст. 41 КпАП порушення терміну проведення атестації робочих місць за умовами праці та порядку її проведення, а також інші порушення вимог законодавства про працю - тягнуть за собою накладення штрафу на посадових осіб підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та громадян-суб'єктів підприємницької діяльності від тридцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

У випадку, якщо непроведення атестації призвело до порушення норм охорони праці, до підприємства може бути застосована санкція у вигляді призупинення роботи підприємства до усунення порушень у сфері охорони праці.

Також не слід забувати, що в разі, якщо непроведення атестації мало своїм наслідком заподіяння шкоди здоров'ю працівнику, керівник може бути притягнутий до кримінальної відповідальності за ст. 271 ККУ.

Таким чином, можна зробити такі висновки.

Атестація робочих місць за умовами праці є обов'язковою за наявності шкідливих та небезпечних умов праці, однак проводити її рекомендовано в будь-якому випадку, оскільки:

1) роботодавець не володіє спеціальними знаннями для самостійного визначення шкідливості та небезпечності умов праці;

2) непроведення атестації робочих місць може спричинити штрафи, призупинення роботи підприємства до усунення порушень у сфері охорони праці та кримінальну

відповідальність.